

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p
Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 8.

V Gorici, dne 30. aprila 1910.

Pečaj VI.

Obseg: 1. Žvepleno-galična moka in njena uporaba v trtoreji; 2. Nekaj o valenju jaje in izreji piščet; 3. Čilski solitar; 4. Zastopstvo kalijevega sindikata v Ljubljani; 5. Gospodarske drobtinice; 6. Poročila; 7. Vprašanja in odgovori.

Žvepleno-galična moka in njena uporaba v trtoreji.

(Nadaljevanje in zvršetak.)

Kar smo rekli glede tega, kako ima biti navadno žveplo semleto, to velja tudi glede žvepleno galične moke. Sicer pa mora biti modra galica tako drobno semleta in tako pomešana med žvepleno moko, da se je s prostim očesom niti ne opazi v zmesi, tudi tedaj ne, če se dene na tenko med koša šipe. Zmes mora biti vsa enaka in rmeno-zelenkasta. Žalibog se pa nahaja v kupčiji prepogostoma taka žvepleno-galična moka, v kateri se opazi galica s prostim očesom. Taka moka je slabša od one, v kateri ni prav nič modre galice, kajti ona trte večkrat celo pokvari. Ako se trte s takšno moko požvepla, padejo galična zruca na tla ali pa ostanejo v žveplavniku. Nekatera galična zruca pa obvisi na mladem grbastem listju in ga potem osmode. Žal, da se je kaj takega pripetilo marsikateremu trtorejcu, kakor se mi je pravilo, že takoj na početku ko se je začelo rabiti žvepleno-galično moko pri trtah. To je pa tako slabo vplivalo na vinogradnike, da se uporaba te moke ni dalje razširila.

Z ozirom na to poudarjam in priporočam vsakemu, ki to moko kupuje, naj gleda na to, da bo ne le žveplo, ampak tudi galica kolikor mogoče na drobno semleta. Kajti če se primeša žvepleni moki predebelo semleta galica, potem zgubi tudi žveplena moka na drobnosti. Sicer pa ima to poslednje več pomena za teoretika, kakor pa za praktika.

3. Žvepleno-galična moka mora imeti toliko odstotkov galice (kemično čiste in kristalizovane), za kolikor je jamčil tvorničar ali prodajalec in potem kontrolne analize se je ne sme dobiti več v moki kakor toliko. *)

Že prej sem omenil, da se prodaja navadno dveh vrst žvepleno-galična moka in sicer 3 in 5 odstotna. Iz večletne lastne skušnje pa priporočam 3°/_o, ker se s takšno doseže popoln uspeh. Kdor kupuje moko, ki vsebuje nad 3°/_o galice, zametuje denar, kajti taka galica ni nič boljša od prve.

Ko se napravlja zmes žvepla in galice, zmeša se oboje redko kdaj pravilno; zato se mora, ko se jemlje vzorce strogo paziti na to, da se vzorce pravilno jemlje. Da se dožene, koliko galice se nahaja v moki, naj se izroči vzorec v preiskavo kemičnemu laboratoriju.

Ker sem povedal, kakšna ima biti žvepleno-galična moka, zato še enkrat prav toplo priporočam vsem trtorejcem, naj pri nakupovanju žveplene in žvepleno-galične moke pazijo na to, da bo ena in druga res taka, kakor sem prej pojasnil. Pri prvi naj se zahteva obenem jamstvo za odstotke drobnosti, pri drugi pa vrhutega še jamstvo za odstotke galice. Ko se moko kupi, naj se izroči v kemično preiskavo, kajti le na ta način se oni, ki je moko kupil, obvaruje sleparstva in škode; analizi se pa gotovo ne bo upiral pošten tvorničar in prodajalec. Z druge strani pa se priporoča, naj se zmlito žveplo in žvepleno-galična moka naroča skupno pri kakšnem društvu ali zadrugi, katera poskrbi za to, da bosta moki res takšni, kakoršni morata biti za uporabo pri trtah. Kdor naroči skupno z drugimi, bo lahko gotov, da dobi primerno blago in da doseže z uporabo takega blaga prav gotovo pravi in zaželjeni uspeh.

Da se pa doseže ugoden uspeh z žvepleno-galično zmesjo, je zelo potrebno, da vsakdo, ki jo kupi, tudi ve, kdaj naj se rabi pri trtah zoper trtno strupeno roso in grozdno plesen.

Vsakteri trtorejec ve, da se mora, če se hoče trte obvarovati pred temi boleznimi, uporabiti vsako leto primerna sredstva.

*) Tako na pr. smo dobili na poskuševališču v Gorici vzorec žvepleno-galične moke z jamstvom, da vsebuje 3°/_o galice. Analiza pa je dognala, da je bilo v tej moki le 1⁴⁴/_o galice, drobnosti pa je imela komaj 3⁴/_o Chancel. Četokrat se dobi še slabša moka. Taka žvepleno-galična moka je prav malo ali celo nič vredna.

Mnogo se je že poskušalo, da bi se iznašlo kakšna druga primerna sredstva zoper peronosporo in grozdno plesen, ali pokazalo se je na vse zadnje, da je modra galica v obliki galično-apnene raztopine še najcenejše in najizdatnejše sredstvo zoper peronosporo, a prav fina žveplena moka zoper grozdno plesen. Da sta prejuvedeni sredstvi res najprimernejši, je toraj dogana stvar. Če se pa hoče doseči s tema sredstvima pravi uspeh, mora se jih tudi pravočasno in pravilno uporabiti. Jako važno je toraj za vsakega vinogradnika, da ve natančno, kdaj in kako se ima sredstvi uporabiti.

Po večletnih in natančnih opazovanjih se je našlo, da se prikaže na Goriškem peronospora na trtah že zgodaj spomladi in sicer včasih že med 15. in 30. majem, a z njo vred se prikaže včasih tudi grozdna plesen. V bolj južnih krajih pa se prikaže peronospora še poprej. Tako na pr. se je zapazila peronospora v nekaterih letinah na južnem Francoskem že krog 20. aprila ter je povzročila do konca aprila na trtah prav znatno škodo. Mogoče pa je, da se prikaže peronospora tudi v tukajšnjih vinorodnih krajih včasih bolj zgodaj nego navadno in sicer posebno v takih letinah, ko je vreme spomladi vlažno in gorko. V takih letinah se morata uporabiti tu navedeni sredstvi kolikor mogoče zgodaj spomladi, posebno pa sredstvo zoper peronosporo, kajti če se hoče, da peronospora trtam ne bo škodovala, se mora uporabiti sredstvo zoper njo, preden se je bolezen trt polotila in ne šele potem, ko so trte že napadene. Če so trtni deli že napadeni, potem tudi sredstvo več ne pomaga; kar je bolnega, ne ozdravi več. Peronosporo je treba toraj preprečiti in ne lečiti.

Iz gori navedenega vzroka naj se toraj poškrope trte na vsak način sredi maja meseca. Par dni pozneje naj se trte tudi prvič požvepla. Ker pa trta spomladi čvrsto poganja, se poganjki v kratkem podaljšajo, na njih so razvijejo novi listi in grozdčki in na teh delih zraste nova kožica. Vsi ti novi trtni deli pa nimajo po sebi nikakega sredstva, s kojim bi se zamogli braniti proti peronospori, a tudi s prej poškropljenih trtnih delov bakreno apnena raztopina polagoma odpade. To se posebno rado zgodi, če se je vzelo za napravo te raztopine več apna, nego je res potrebno; potem odpade raztopina v kratkem s trf. To poslednje pa se dogaja pri naših vinogradnikih prav pogosto. Da

se prvo škropljenje spopolni, zato naj se rabi za prvo žveplanje trt namesto navadne žveplene moke žvepleno-galično moko. Majhna množina galice, nahajajoča se v žvepleno-galični moki, se zjutraj o rosi ali o rahlem dežju po malem raztaplja, trtni deli pa nato raztopino vsrkajo in se potem bolezní ustavljajo. To je toraj že velika korist, ki jo dosežemo z uporabo žvepleno-galične moke.

Par tednov kasneje se morajo poškopiti trte v drugič, da se obvaruje nove trtne dele pred peronosporo. Ako se je prikazala na trtah grozdna plesen ali oidium, morajo se trte tudi v drugič požveplati. Najboljše je pa, če se rabi pri tem žveplanju žvepleno-galična moka. Ker niso trte o tem času še močno košate, zato se ne porabi mnogo te moke, a obenem in dasiravno je ta moka dražja od navadnega zmletega žvepla, potroši se le malo več, a zato pa se trti mnogo koristi. Potrošek je v primeri s koristjo tako minimalen, da ni niti omembe vredno.

Ko pa trta cvete, je za njo nevarnost največja. Grozdna plesen, posebno pa trtna strupena rosa, uniči prav lahko mlad zarod ali napravi vsaj večjo škodo.

Skušnje so pokazale, da tudi pravilno in močno škropljenje trt, ko trta cvete, le prav malo ali celo nič ne izda, kar se zaroda tiče, posebno pa če peronospora trte močno napada. Zakaj pa rosa zarodu močno škoduje, kljub temu, da se je trte malo prej močno poškopilo, to se da pojasniti z naslednjim. Ko se grozdni cvet razpihne, odpade namreč cvetna čašica ali kapica, ki cvet pokriva, na kar se prikažejo iz cveta oni cvetni deli, kakor pestič, ki so celo občutljivi in katerih se peronospora zelo rada poloti in uniči. Največja nevarnost pa je za zarod tedaj, če je vreme oblačno in pogostoma dežuje, ko trta cvete.

Ako se parkrat pravočasno in pravilno trte poškrope z bakreno-apneno raztopino, ohrani se vsaj toliko listja na trti, da dozori vsaj les in grozdje popolnoma. Najbolj važno pa je, da se ohrani poleg listja tudi zarod. Kakor smo pa že prej povedali, se zarod s samim škropljenjem trt ne da obvarovati peronospore, ker se poškrope večinoma le poganjki in listje, ne pa posamezni grozdiči all zarod, ki je med listjem skrit. Da pa pride tudi na zarod nekoliko galice, katera ga ima braniti pred peronosporo, zato je najboljše, da se opráže trte s prav drobno žvepleno-galično moko. Opráže naj se trte s to moko prav dobro

in sicer ako je le mogoče takrat, ko grozdje cvete to je takoj drugi dan po škropljenju. Če peronospora hudo razsaja, naj se oprasha trte celo takoj potem ko se je bakreno-apnena zmes na trtah posušila. Za to delo naj se rabi tak žveplavnik, ki žveplene kepe obenem drobi.

To sredstvo deluje jako ugodno na grozdice, kajti droban prah se vrine s silo med trtne dele, se vleže po zarodu in cvetju. Jutranju rosa raztaplja galični prah polagoma in raztopina, ki nastane iz njega, varuje nato cvet pred peronosporo.

Ako pade kmalu po takem žveplanju dež ter spere s trt to moko, naj se žveplanje takoj ponovi, čim so se trte po dežju osušile. Ako peronospora trte močno napada, naj se trte poškropè in požveplajo, tudi če že cvetejo. V takem slučaju se ne sme držati onega splošnega vinogradskega pravila, da se namreč po trtah, ko cveto, ne sme mešati, ker to cvetju škoduje ampak ravno narobe je, da se morajo namreč trte na vsak način pridno žveplati z žvepleno-galično moko, ako se hoče zarod ohraniti, ko peronospora trto hudo napada. Nekateri trde celo, da se oploj cvetja pospeši, če se trte v cvetju žvepla. Ako pa bi se z žveplanjem tudi nekoliko cvetja pokvarilo, bi se ga vendar ne pokvarilo toliko, kolikor ga pokvariijo bolezni, če se le en sam dan prekasno uporabi sredstva zoper nje.

Ponovno priporočam toraj, naj se trte, ko poženejo pa dotlej, dokler ne odcvetejo, parkrat oprasha z žvepleno-galično moko. Žvepleno-galična moka služi v trtoreji v spolnitev škropljenja z bakreno-apneno zmesjo, obenem pa obvaruje listje pred peronosporo in grozdno plesnobo. Pozneje pa t. j. ko trte cveto, obvaruje grozdicke bolezni, posebno pa peronospore.

Če se oskrbuje trte na ta način dotlej, dokler se ne razvijejo iz cvetja že precej debele in zdrave jagode, ki se vsled pravočasne uporabe sredstev tudi nekako utrde, potem ni več strahu, da bi se jih polotile bolezni. Kasneje se lahko po potrebi od časa do časa poškropi zase in požvepla zase.

Z ozirom na to, da se je doseglo z žvepleno-galično moko pri trtah izvrsten uspeh, posebno pa v takih vinorodnih krajih, ki imajo tako podnebje, kakor ga imamo na Goriškem, zato smo prepričani, da se obnese žvepleno-galična moka tudi v tukajšnjih vinogradih.

Nekaj o valenju jajc in izreji piščet.

O tem piše neki Schiller-Titz v „Prakt. Landwirt“ nekako tako-le :

1. Najprimernejša doba za podkladanje kokoši je spomladanski čas in sicer mesec april in maj, ko je toraj zunaj tako toplo, da gredo piščeta lahko na prosto. Splošno pravilo je, da so zgodaj spomladi izvaljena piščeta najboljša, ker se še pravočasno tako razvijejo, da začnejo nesti zgodaj v jeseni ali pozimi, toraj ravno o času, ko se starejše kokoši golijo in nič ne nesejo; kajti le piščeta, ki so se izvalila zgodaj spomladi, nesejo pozimi, nikakor pa ne stare kokoši.

2. Katera kokošja pasma naj se redi? Kakor raznim gojenim rastlinam in raznim pasmam domačih živali vsak kraj in podnebje ne ugajata, tako ne ugajata tudi raznim kokošjim pasmam, vsled česar tudi ni možno govoriti o nikaki kokošji pasmi, ki bi bila za vsak kraj primerna. Vsak kraj ima namreč vsled geografične lege in drugih naravnih okolnosti in pogojev temu primerno podnebje in zato se v vsakem kraju tudi podnebju primerno kmetuje. Način kmetovanja pa, ki je uporaben v enem kraju, se ne da uvesti kar meni nič tebi nič v kakem drugem kraju.

Kokošje srednjemorske pasme, o katerih je znano, da zelo pridno nesejo, (Italijanska kokoš, Minorcka, Španjska kokoš, Andaluzska) se severno od Alp nič kaj posebno ne sponašajo, kajti čim se začno na jesen ali zimo goliti, ne nesejo dalje časa nič, pa če jih še tako dobro krmiš. Na splošno znesejo toraj premalo jajc. Tem pasminam manjka pri nas v mrzlejši polovici leta naravne toplote, na katero so pa te kokoši — ker so doma iz južnih krajev — že od početka vajene. V naših krajih nese najbolj marljivo naša domača kokoš, oziroma njene pasmine, katere so postale v raznih krajih, deloma vsled posebnih krajevnih razmer in podnebja, deloma vsled skrbne izreje, takorekoč lokalna deželjska kokošja pasma. Tako imamo n. pr. štajersko, bergiško in turingiško, rammelsloersko in hamburško kokoš i. d. Deželjske kokoši ne presega nobena druga, kajti ona je utrjena, ni zbirčna in pridno nese. Ker je pa ta kokošji rod nekoliko opešal, tam se dobre lastnosti zopet povrnejo, ako se kri osveži s petelinom take pasme, ki je vročekrvna in pridno

nese n. pr. s petelinom italijanske pasme. (Petelin Minork je navadno pretežak za to).

3. Najboljša koklja je doma izrejena. Kokoši velike azijske pasme vale sicer prav pridno in vodijo tudi piščeta prav skrbno, podloži se jim lahko tudi več jajc, kakor drugim kokošim, a navadno pomaste nekoliko jajc in piščet. Kokoš, ki hoče valiti, se spozna po svojem vedenju. Ko gre nest, ostaja nekaj dni, preden na jajcih obsedi, nenavadno dolgo v gnezdu, trebih se ji goli, kvoče neprenehoma in teka okoli. Ko znese zadnje jajce v gnezdo, obsedi na jajcih in če se je dotaknem, perje ježi, v roke kljuje, močno kvoče in noče z mesta. Takšna koklja je navadno dobra. Da se pa zagotovi, ali bo koklja obsedela na jajcih ali ne, podloži naj se ji nekoliko jajc iz gipsa in če na teh nekoliko dni mirno sedi, naj se ta jajca vzamejo izpod nje in nadomesté s pravimi. Minorke pri nas nočejo valiti, pa tudi italijanska kokoš ne vztraja, zato naj se na nje preveč ne zanaša.

Kokljo je postaviti na tako mesto, da gre lahko kadar hoče iz gnezda, da se naje, napije in otrebi in če je le možno, naj se postavi blizu gnezda nekoliko pepela ali peska, da se bo v njem rahljala. Navadno gre koklja iz gnezda zjutraj ali predpoldne; ako se delj časa ne vrne v gnezdo ter je vreme mrzlo, pokrijejo naj se jajca tačas z gorko volneno ruto. Ako ni koklja več dni gnezda zapustila, treba jo je dvigniti polagoma in previdno z gnezda in jo položiti na tla k posodi z vodo in hrano. Navadno koklja potem žre. Ko bi pa ne hotela ničesar zaužiti in se takoj povrne v gnezdo, pustimo jo pri miru, kajti ko bo lačna ali žejna, se že spravi sama iz gnezda. Seveda je boljše, če koklja redno je in pije, ker s tem ohrani enakomerno telesno gorkoto. Nekateri priporočajo, da naj se poklada koklji le suha klaja ter naj se ji ne daje mehke in zelene klaje, drugi priporočajo pa ravno ravno nasprotno. Zato je pač najbolje, če prepustimo izber koklji. Ako se ji poklada le suha klaja, jo preveč žeji, zelena klaja jo hladi a mesena klaja ji dela preveliko vročino. Vode mora imeti koklja vedno dovolj na razpolago. Jajčje lupine naj se po možnosti sproti odstranjujejo, sicer požre koklja iz dolgega časa lahko vsa jajca.

4. Kokljinu gnezdo mora biti ločeno od drugih gnezd. Na dno kokljinoga gnezda naj se dene nekoliko peska ali šotinega drobirja, na vrh tega pa suho seno, slama, lesna volna i. t. d.,

obenem naj se pa potrosi gnezdo z apnenim prahom, semletim žveplom ali bolhačem, ker se s tem pomori mrčes, vsled česar potem koklja mirno čepi. O vročem letnem času naj se dene pod gnezdo kos travne ruše in jo poškropi vsak 3. ali 4. dan od strani z vodo. Ako ima koklja prost izhod iz prostora, v katerem vali, tako da gre zjutraj lahko na kakšno trato, potem travne ruše pod gnezdom ni treba, kajti ko koklja po rosni travi hodi, si noge zmoči in priuise sama mokroto na jajca. Razume se ob sebi, da mora biti gnezdo vedno snažno.

5. Jajca za podkladanje ne smejo biti nad 14 dni stara; najboljša so za to frišna jajca. Ne sme se pa podložiti jajc od enoletnih kokoši in tudi ne jajc, ki so bila oplojena po enoletnem petelinu, ampak takšna, ki so oplojena po najmanj dveletnem petelinu in od dveletnih kokoši. Število jajc, ki se ima podložiti, odvisi od velikosti koklje; pazi naj se pa na vsak način, da se ne podloži več jajc, kakor jih zamore koklja pokriti; zgodi se namreč prav lahko, da jih med mešanjem tako premeša, da se nobeno pišče ne izvali. Deset do trinajst jajc primerno velika kokoš prav lahko pokrije.

6. Da piščeta izlezejo, je treba približno 22 dni. Vedno pa ni tako, kajti vsaka koklja ne čepi enako skrbno na jajcih, a tudi vsaka nima enake telesne gorkote, zato pa se v enem slučaju pišče prej, v drugem pa kasneje razvije. Prav tako se razvije pišče v svežem jajcu prej kakor v starejšem. Na 19. ali 20. dan je pišče v jajcu že tako razvito, da skuša prepikati jajčjo lupino, kar pa izvrši približno v 12 urah. Zgodi se lahko da izlezejo nekatera piščeta na 20., druga pa šele na 23. dan. Da piščeta jajčjo lupino laže prepikajo, poškrope naj se jajca na 19 dan z mlačno vodo. Ako katera koklja jajca zapusti, ni se treba takoj ustrašiti, kajti še so lahko dobra. Ta jajca naj se podložijo drugi koklji, kajti pišče, ki je v jajcu, ima že večjo življensko moč, nego si kdo misli. V drugi dobi valjenja ne stori namreč valjenim jajcam nič, četudi koklja že dva dni ni sedela na njih (seveda pa le tedaj, če je obenem tudi dovolj toplo, ne pa če je mrzlo kakor spomladi), ampak piščeta ostanejo živa. Ako je koklja ušla z jajc, potem se izvalijo piščeta za dan kasneje. Če so bila vsa jajca enako stara, izvale se vsa piščeta obenem. Kdor hoče podložiti starejša in sveža jajca ter želi, da bi se vsa naenkrat izvalila, podloži naj sveža

jajca dan kasneje nego starejša. Da se prepriča, ali so podložena jajca oplojena ali ne, vzame naj se vsako posamezno jajce na peti dan izpod koklje in sicer ga je treba držati proti svetlobi, da se lahko skozi vanj gleda. Če je bilo jajce oplojeno, je videti v njem temno, neoplojeno pa je svetlo. Ako se neoplojenih jajc noče zaužiti, naj se shranijo in porabijo kasneje za krmenje piščet.

7. Marsikak misli, da pišče ne more zlahka iz jajca, veadar mu pa to ne dela težkoče, zato naj se na vsak način piščetu nikar ne pomaga in lupine ne prebija. Krvne žilice namreč, ki se razprostirajo v zunauji jajčni mreni, so še s krvjo napolnjene, ko začne pišče lupino prebijati; če se toraj na kakem mestu lupina odtrže od jajca, pretrže se lahko krvna žilica, vsled česar potem pišče pogine. Ako se vsa piščeta obenem ne izležejo, a koklja mirno čepi, naj se pobirajo vse jajčje lupine in piščeta sproti izpod koklje in pusti kokljo še dalje na jajcih. Če je koklja plašljiva, pustimo jo raje v miru, ker drugače lahko mnogo pokvari. V slučaju, da se vsa jajca ne izvale, naj se dene v kako skledo nekoliko mlačne vode in polože polagoma jajca vanjo. V jajcih, ki se v vodi premikajo navzdol in navzgor, so piščeta še živa, od onih pa, ki se ne gibljejo, ni pričakovati ničesar več.

8. Najboljše je, če se izvaljena piščeta takoj, ko so se osušila, vzamejo izpod koklje in denejo v kak zabojček na volno ali pavolo, a obenem tudi s tem materijalom pokrijejo. Ko vsa piščeta izležejo, naj se prepusti koklji, kajti pri njej se nauče kmalu piti in jesti. Krmi naj se piščeta s sirkom, kašo in s trdokuhanim jajcem, katero se z lupino vred prav drobno razseka. Poskrbi naj se tudi za snago. Koklji naj se poskrbi peščeno kopelj. Ko so piščeta stara 14 dni, da se jim lahko drobno razsekano meso, ne sme pa se jim pa dajati v vodi namočen kruh, ampak le suh in zriban črn kruh. Da pozneje piščeta za lakoto in žejo ne poginejo, skrbela bo že koklja. Paziti je treba, da se piščeta ne zmočijo; ko dežuje ali pa če je mraz, zapre naj se kokljo s piščeti vred v kako shrambo.

Čilski solitar.

Kaj je čilski solitar? Čilski solitar je gnojilo, ki vsebuje dušik t. j. 01:0 redilno snov, katera je poleg kalija in fosforove kisline za popoln razvoj rastlin neobhodno potrebna. Čilski solitar je debelozrnata sol, bele, sive ali pa rdečkaste barve ter ima to lastnost, da v vlažnem prostoru odvolgne, to je, da vsrkava vlago iz ozračja in se nato raztopi. Hraniti se mora toraj to gnojilo radi tega v kakem suhem prostoru. Gnojilna vrednost čilskega solitra je izmed vseh dušičnatih gnojil na prvem mestu, zato se isti lahko priporoča vsakemu kmetovalcu. Kdor pa rabi to gnojilo, mora biti previden in sicer zato, ker se v vodi lahko topi in ker ga zemlja v sebi ne veže tako, da bi ga deževnica ali druga voda ne izprala. V vsakem takem slučaju bi bilo toraj gnojenje brezuspešno in namesto dobička, bi bila zguba. Iz tega vzroka naj se gnoji s čilskim solitrom rajše večkrat pa po malem. Marsikdaj se čita, češ čilski solitar deluje preveč enostranski, oziroma da pospešuje le razvoj slame pri žitu. To očitanje pa se da opravičiti le tedaj, če primanjkuje zemlji kalija in fosforove kisline, oziroma če se ni rabilo za gnojenje obenem tudi teh dveh gnojil.

V čilskem solitru je 15—16 odst. dušika in sicer v obliki solitarno-kislega natrona t. j. v taki obliki, da rastline dušik naravnost použijejo. Dušik, ki se nahaja v drugih dušičnatih gnojilih, kakor n. pr. v žvepleno-kislem amonjaku, se mora šele spremeniti najprej v solitarno kislino, sicer ga rastline drugače ne morejo použiti. Upoštevati pa je treba, da se med tem, ko se dušik v žvepleno-kislem amonjaku spreminja v solitarno kislino, zgubi med tem kakih 10 odst. amonjakovega dušika.

Čilski solitar je izvrstno gnojilo za vrhno gnojenje slabotnega žita in takega, ki je trpelo po zimi vsled mraza. Žvepleno-kisli amonjak v takem slučaju ni za to, ker prepočasi deluje. Za ozimine se priporoča na vsak ha kakih 200 kg čilskega solitra, ki naj se raztrosi kar po vrhu setve in sicer ena tretjina ob setvi ali pa zgodaj spomladi, druga tretjina v spomladi, ko začne žito rasti, in zadnja tretjina kake 3—4 tedne kasneje. Če je setev trpela vsled mraza, naj se vzame kakih 150 kg čilskega solitra, takšno množino tudi za oves, za krompir pa 200—250

kg na ha. Učinek se pospeši in boljši uspeh se doseže s solitrom, če se gnoji obenem tudi s kajnitom ali 40 odst. kalijevo soljo in fosforatimi gnojili. V. S.

Zastopstvo kalijevega sindakata v Ljubljani.

Širje kroge naših kmetovalcev bo gotovo zanimalo, če povemo, da se je premestila graška pojasnevalnica kalijevega sindikata s 1. aprilom t. l. na Dunaj; za slovenske pokrajine pa se je ustanovilo v Ljubljani (Turjaški trg. št. 8) posebno zastopstvo. Treba je da vedo to posebno oni, ki so delali poskuse z umetnimi gnojili in so dobivali v to svrhu umetna gnojila brezplačno od zgoraj imenovanega zavoda. O ti priliki hočemo povedati tu na kratko, kakšen namen in delokrog imajo zastopstva kalijevega sindikata.

V obče je znano, da so fosforata umetna gnojila in sicer Tomaževa žlindra, superfosfat in kostna moka najbolj razširjena in da se rabijo za gnojenje večinoma le ta gnojila, kar je pa napačno. Rastlinska fiziologija nas uči, da potrebuje vsaka rastlina za popoln razvoj tri redilne snovi in sicer kali, fosforovo kislino in dušec. Ako se pa gnoji samo s fosforatimi gnojili, dobi rastlina tem potom le eno prejuvedenih snovi t. j. fosforovo kislino. Manjka ji toraj potem še kali in dušec. Kali pa je ona rastlinska redilna snov, katere povsod zemlji primanjkuje, vsled tega si prizadevajo zastopstva kalijevega sindikata, da bi se uvedla in uporabljala poleg drugih umetnih gnojil tudi kalijejnata. Kmetovalec, ki koristi in uspeha, katerega se doseže potom kalijejnatih umetnih gnojil, ne pozna, teh gnojil tudi ne kupi. Da se pa kmetovalce na pravilno uporabo umetnih gnojil priuči, zato dajejo tu imenovani zavodi, takim kmetovalcem, ki se za umetno gnojenje zanimajo, za prireditev poskusov poleg fosforatih gnojil tudi 40% kalijevo sol in če se zdi potrebno tudi nekoliko dušičnatih gnojil.

Ko se hoče prirediti primerjajoče poskuse, da se prepriča o učinku umetnih gnojil, se pognoji primerno velik kos zemljišča s samim fosforatim gnojilom, drug enak kos s prejšnjim

in obenem še s kalijevnatim, a tretji tudi enak kos se pusti brez gnojila. Če se je priredilo kak tak poskus, potem se lahko natančno prepriča s tem, da se doseže namreč najboljši uspeh na oni parceli, ki se je pognojila ne le s fosfornatim, ampak tudi s kalijevnatim gnojilom. Da se pa poskuševalec o uspehu, ki se ga doseže z različnimi gnojili, natančno prepriča, naj pridelek z vsake parcele zase stehta. Ako se je kmetovalec s poskusom, ki ga je sam ali pa njegov sosed priredil, enkrat prepriča o uspehu kalijevnatih gnojil (bodisi kajnitu ali kalijevi soli), potem je prav gotovo, da kalijevnatih gnojil več ne opusti. Dokazano pa ju tudi, da se poraba umetnih gnojil le tedaj izplača, če se rabi za gnojenje poleg drugih gnojil obenem tudi kalijevnata.

Vsa pojasnila glede poskusov z umetnimi gnojili daje zastopnik kalijevega sindikata g. Fr. Mulec, ki je bil prej v Gradcu, a se je sedaj s premeščanjem zastopstva preselil v Ljubljano, Turjaški trg št. 3.

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

Koliko kruha se dobi iz različne moke? Iz 100 kg pšenične moke se dobi 125—130 kg, iz 100 kg bele ržene moke 117 kg in iz 100 kg navadne ržene moke 131—133 kg kruha.

Kozi izpadejo ali se premené krajní mlečniki po tretjem letu starosti in takrat se lahko reče, da je tudi koza popolnoma razvita, dasiravno doraste že z dovršenim drugim letom. Največ mleka daje koza navadno v starosti treh in štirih let, vendar pa se množina mleka pri nekaterih kozah zviša še celo v petem letu. Nad 10 let staro kozo se pa ne splača dalje rediti.

Pokladaj govedi klajno apno. Ako pokladaš govedi tako krmo, ki vsebuje premalo apna, kakor na pr. seno z močvirnih travnikov, seno, katero je premočil dež, slamo, repo, peso, krompir ali pogače, dajaj ji obenem tudi klajno apno. Klajno apno, ki ga živina zaužije, prehaja namreč polagoma v kri in odtod v kosti, vsled česar se kosti utrjujejo in postanejo močne. Če pokladaš toraj živini gorinavedena krmila, a nikalih

močnih krmil, detelje itd., potem apno iz kosti polagoma gineva in ker ni nadomestka, zato dobi živina polagoma kostolomnico in včasih celo pogine. Ako hočeš toraj preprečiti pri živini kostolomnico, a klajnega apna nimaš, da bi ga dajal, pokladaj mladi živini in molznim kravam poleg druge krme vsaj deteljo in razno zrnje stročja semleto, ali pa pognoji travnike in njive z apnom in fosfornatimi guojili.

Kako se zatre predenico? Ako si zapazil predenično gnezdo, pokosi ali požanji ne le ono deteljo, ki je prepredena s predenico, ampak pokosi še za kakega pol metra naokrog navidezno zdravo deteljo. Ono navidezno zdravo deteljo spravi v kako rjuho ali vrečo, seveda pa le tedaj, če ni na nji predenica v cvetju, ter daj jo živini. Ko jo neseš, pazi, da je ne raztreseš po deteljišču. Vso s predenico prepreženo deteljo pusti pa na licu mesta, primešaj ji suhe slame, polij nato s petroljem in zažgi. Ko je vse zgorelo, prekopaj ono mesto kake 4 cm globoko z lopato ali pa prestrgaj z železnimi grabljami, spravi to zemljo na kup, pomešaj med njo slamo in tudi to sežgi.

POROČILA.

Na slov. odd. deželne kmetijske šole v Gorici se je vršil v soboto 23. t. m. ob 3. uri pop. zaključni izpit v 2. zimskem tečaju Izpitu so prisostovali razni odlični gg. in sicer: vladni svetnik T. Frühauf, dež. odbornik I. Berbuč, dež. podtajnik dr. Grusovin, dež. nadzornik M. Klavžar, okr. šol. nadzornik Lasič in deželni poslanci Zega, Stepančič, Marinič, Monfreda in Zlobec Goriško kmetijsko društvo je zastopal predsednik A. Jakončič.

Gojencev je bilo 18 in odgovarjali so na razna vprašanja točno in gladko. Po končanem izpitu je imel dež. odbornik g. Berbuč govor, katerega je zaključil s trikratnim „Živio“ na presv. vladarja, na kar so zapeli gojenci cesarsko in nekaj drugih pesmi. Pelj so prav dobro.

Nato so se pokušala na šolski kmetiji pridelana vina, katera so bila res prav dobra.

Vinska pokušnja. Dne 20. t. m. se je vršila v prostorih tukajšnega dež. odbora pokušnja onih vin, ki jih je poslal semkaj na pokušnjo tržaški trgovski muzej. K pokušnji je prišlo 19 vrst vin in sicer: 1. California Claret, 2. Bordeaux, 3. Bordeaux, 4. Riesling California, 5. Port. California, 6. Italiano Chiauli 7. Italiano Barbera, 8. Germaia Oppenheimer, 9. Germaia Trabener, 10. Francia Bordeaux, 11. Francia Medoc, 12. Portogallo Vergina, 13. Porto di Portogallo 14. Portogallo verde, 15. Indigeno del Brasile Collore, 16. Indigeno del Brasile Rio Grande, 17. Indigino del Brasile Vinho verde, 18. Indigino del Brasilo Alvia in 19. Indigino del Brasile Molhado Collares.

Nekatera teh vin so komisiji ugajala, druga pa ne. Natančnejše poročilo priobčimo v našem listu takoj, kakor hitro dobimo podrobnejše podatke o izidu pokušnje.

Državno vinarsko društvo. Dne 10. aprila t. l. se je vršil na Dunaju občni zbor avstrijskega vinarskega društva. Udeležba je bila velika. Navzoč je bil tudi zastopnik poljedelškega ministerstva, dvorni svetnik Portele. Društveni predsednik je omenil v pozdravnem govoru, da obhaja društvo letos 25letnico svojega obstanka. Občni zbor je sprejel predlog, da naj se brezobrestna posojila, ki so se dala vinogradnikom do leta 1900, popolnoma odpustijo, posojila dana po letu 1900 naj se pa smatrajo po preteku 10 let kot hipotekarni dolgovi. Oba predloga sta se odkazala osrednjemu društvenemu odboru.

Predlagamo resolucijo proti nameravanemu vinskemu davku so sprejeli zborovalci z velikanskim navdušenjem. Poročevalec Lechner je predlagal, da naj se v slučaju, da bi bil novi vinski davek v zbornici sprejet, zberejo avstrijski vinogradniki brez razlike narodnosti na Dunaju k mogočnemu protestnemu zborovanju in na dunajskih ulicah naj izpričajo svojo opravičeno nevoljo nad tem krivičnim vinskim davkom.

Častno priznanje za svoje delovanje sta dobili „Slov. kmetijska družba za Trst in okolico“ in „Goriško kmetijsko društvo“ v Gorici. Dne 12. t. m. je bil namreč na Dunaju ustanovni shod „Predsedniške konference vseh osrednjih kmetijskih zastopov“, t. j. nove agrarske organizacije avstrijskih kmetovalcev, ki ima namen, ščititi skupne koristi in uvesti enotno postopanje. Udje te konference so vsi predsedniki ali njih na-

mestniki ter glavni tajniki imenovanih kmetijskih zastopov. Ko se je razgovarjalo, katere kmetijske družbe ali društva naj imajo v tej konferenci poleg osrednjih kmetijskih zastopov tudi še svoje zastopnike, je predlagal navzoči zastopnik c. kr. kmetijskega ministerstva, sekcijski načelnik g. dr. M. Ertl, da naj se sprejmeta v konferenco z ozirom na posebne razmere na Primorskem tudi Slovenska kmetijska družba za Trst in okolico“ in slovensko „Goriško kmetijsko društvo“ v Gorici, ter je predlagatelj utemeljeval svoj predlog s priznano delavnostjo teh društev, ki jima c. kr. kmetijsko ministerstvo že sedaj enako kakor osrednjim kmetijskim korporacijam daje neposredne državne podpore. Predlog je bil soglasno sprejet, kar je gotovo častno za naši slovenski kmetijski društvi na Primorskem in je priznanje njunega delovanja od najmerodajnejše strani tudi velpomembno.

Bike za srednje govedorejsko ozemlje poknežene grofovine goriško-gradišćanske nakupi v kratkem posebna komisija, obstoječa iz zastopnikov c. kr. vlade, deželnega odbora in „Gor. kmet. društva“. Kupi se kakih 20–25 bikov.

Kdor izmed živinorejcev, bivajočih v osrednjem ozemlju, namerava sprejeti bike v rejo pod običajnimi pogoji, naj vložijo čimprej, če še niso vložili tozadevne prošnje pri deželnem odboru, pri c. kr. kmet. društvu ali pri „Gor. kmet. društvu“, prošnjo za to pri deželnem odboru.

Deželne podpore za pospeševanje sadjereje in kritje upravnih stroškov. Goriški deželni zbor je dovolil v seji dne 16. februarja t. l. Goriškemu kmetijskemu društvu“ v Gorici naslednje podpore: Za kritje upravnih stroškov za leto 1910 K 5000 in za delno kritje stroškov jesenske sadne razstave, ki jo je priredilo društvo l. 1909 pri Sv. Luciji ob Soči, K 300, a za nakup in brezplačno razdelitev sadjarskega orodja med vrednejše razstavljavce K 300.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

Vprašanje: Jaz in moj sosed sva imela belo motno vino. Svetovali so nama drugi, naj ga čistiva z želatino, kar sva tudi storila. Mojemu sosеду, ki ima šibkejše vino in katero je moral zaradi tega, da bo bolj trpežno, kuhati več dni na tropinah in ga je ravno tako čistil kakor jaz, se je vino v enem mesecu učistilo. Jaz pa vina nisem kuhal po starem, ampak sem grozdje takoj zmastil in sprešal ter nalil v sod. Dasiravno je bilo moje vino manj motno od njegovega, vendar se še danes po dveh mesecih ni učistilo. Kaj se Vam zdi, ali ni klet zato ali kaj je temu vzrok? (A. I. v B.).

Odgovor: Iz Vašega pisma je razvidno, da nimate najmanjšega pojma o tem, kako se čisti vino z želatino, a tudi Vaš sosed ne, ampak se mu je le slepo posrečilo. Ko se hoče vino čistiti z želatino, dodati se mu mora na vsak način obenem tudi čreslovine ali tanina, če ga ni dobilo že prej po kakšni drugi poti v se. Vino Vašega soseda, kakor pravite, je bilo kuhano na tropinah, zato pa se je navzelo čreslovine takrat, ko je bilo s pelkami, v katerih se nahaja čreslovina, v dotiki. Vaše vino pa čreslovine ne vsebuje, ker ni vrelo na tropinah, zato se tudi nikdar učistilo ne bo samo ob sebi. Ako hočete toraj, da se vino učisti, kupite za vsak gram želatine, ki ste jo vinu dodali približno po 1 gram tanina. Tanin raztopite v vodi in zlijte ga naravnost skozi veho v sod, vtaknite po vehi v sod kak snažen kolec in vino prav dobro premešajte. Nato sod napolnite, dobro zavehajte in pustite vino kake 4 tedne popolnoma pri miru.

